

ברכת המזון (25)

איזה כבוד אנו מבקשים?

הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד

מהו הכבוד שאנו מבקשים מהקב"ה? ביאר הרוקח: יפרנסנו בכבוד, שלא נצטרך למתנות אדם, כמו שביקש יעקב (בראשית כח. כ): "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש", ישלח ברכה במעשה ידינו, כי לא לחכמים וגם לנבונים עושר, כי אם למי שיחפוץ לתת לו האלוקים. יצליחנו בכל דרכינו, שישלח מלאכו עמנו, יצילנו מעניות, כי קשה עניות שמעבירה אותה על דעת קונו. בספר "ברכת דוד", הביא בהקשר לזה דבר נפלא שאמר האדמו"ר בעל "פני מנחם" מגור, כאשר נשאל פעם: מה פירוש הדבר שאנו מבקשים בברכת החודש "חיים של עושר וכבוד", מילה עושר הוא דבר נחוץ, כי אם אין קמח אין תורה, אבל כבוד? הרי עדיף שלא נרצה כבוד כלל! והשיב לו: בבקשת "כבוד", אין הכוונה למצב שבו אנשים אחרים מכירים בערכנו ומכבדים אותנו, אלא שנהיה "מכובדים בעצם", וראויים לכבוד, גם אם איש לא יודע על כך. וראייה לדבר: שהרי הוא מלך הכבוד, והיה כך גם עד שלא נברא העולם, בטרם כל יציר נברא, ולא קיבל "כיבודים" מאף אחד. כך נצטרך לפרש את הנאמר במסכת אבות (ו. ג): "אין כבוד אלא תורה", אף שלפי המושגים שלנו אין קשר בין כבוד לתורה, ובהכרח כדברינו, שמי שיש בו תורה, הרי הוא "מבובד בעצם", ועל כך אנו מתפללים בברכת החודש, שנהיה בבחינה זו. ואף כאן, "פרנסנו בכבוד", כוונתו שפרנסתנו תהיה באופן שנישאר "מכובדים בעצם" ספר "כמוצא שלל רב, ברכת המזון"

הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד

יש לעיין מה "פרנסנו בכבוד", וכתב הגר"ח זצ"ל, שלא יהא על ידי בשר ודם. וכבר נמצא כן בסידור הרוקח שכתב ז"ל: יפרנסנו בכבוד שלא נצטרך ממתנות בני אדם, כמו שביקש יעקב אבינו: "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש". ואפשר לפרש עוד, דהנה ביארנו שמילת "פרנסה" מורה על לבוש ובגדים. ואם כן י"ל שבקשתנו הכא היא שמלבושנו יהיו מכובדים, וכי הא דאיתא במסכת שבת (ק"ג. ג.): וכבדתו, שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול, וכי הא דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדות. ופירש רש"י, מכבדותי, שמכבדין בעליהן. ספר "חיים של ברכה"

בקשות הרחמן הוא...

הרחמן הוא: לשון הרחמן הוא על שם (שמות לד. ו): "רחום וחנון". וכן הוא בפשוטו שהוא לשון רחמים. יש

שפירשו שהוא לשון אהבה כי בלשון ארמי 'רחמנא', היינו אוהב, ואף הכא הכוונה הרחמן האוהב.

הרחמן הוא ימלוך עלינו לעולם ועד

בקשה זו נוסדה על הפסוק בשירת הים (שמות טו. יח): "ה' ימלוך לעולם ועד". וזה פירושו: שמלכות ה' הינה 'מלכות תמידית' הקיימת מעולם ותקיים לעולם, ואין זו מלכות התלויה בזמנים אלא היא הווה תדיר ולעולם. ואפשר שלפיכך תקנוה בראשית בקשות הרחמן.

הרחמן הוא יתברך בשמים ובארץ

כדי להבין את 'הרחמן', ראשית, צריך להזכיר שתיבת 'ברוך', פירושה מקור הברכות, ומאתו כל אשר נעשה בכל העולמות. ואם כן 'יתברך' פירושו שגם לעתיד הוא 'יתברך' בשמים ובארץ. והאי דאמרינן "בשמים ובארץ", נראה פירושה כמו שכתב המלבי"ם, על הפסוק: "ברוכים את לה' עושה שמים וארץ" (תהלים קטו. טו), וז"ל: שהוא מחדש בהם בכל יום מעשה בראשית, והוא עושה השמים, שמשפיע בהם ההנהגה וההשפעה שישפיעו למטה עכ"ל. דהיינו שההנהגה מן השמים תנהיג את הארץ. ואף כאן לאחר שמברכים על המזון, מזכירים השפע שיורד מן השמים לארץ.

הרחמן הוא ישתבח לדור דורים, ויתפאר בנו לעד ולנצח נצחים, ויתהדר בנו לעד ולעולמי עולמים.

כתבו האשונים שלשון "ישתבח לדור דורים", הוא על שם "דוד לדוד ישתבח מעשיך" (תהלים קמה. ד). ולשון "יתפאר" הוא על שם: "ישראל אשר בך אתפאר" (ישעיה מט. ג). ולשון "יתהדר" הוא על שם "משבח ומרומם ומהדר למלך שמיא". (דניאל ד. לד).

ספר "חיים של ברכה"

הרחמן הוא ישבור עולנו מעל צוארנו והוא יוליכנו קוממיות לארצנו

לשון זה מבוססת על לשון הפסוק בפרשת בחוקותי (ויקרא כו. ג): "ואשבור מוטות עולכם ואולך אתכם קוממיות", בהבדל של מילה אחת: בפסוק נאמר "מוטות עולכם", בעוד כאן נאמר "ישבור עולנו", ולא "ישבור מוטות עולנו". מה פשר השינוי?

אמר על כך הגאון רבי שלמה זלמן אולמן: חקלאי החורש עם בהמתו, מחליף בסופה של עונת החריש את מוטות העץ המצומדים לעול הברזל. בעונת החריש הבאה הוא ימצא מוטות חדשים וחזקים שעדיין לא נשחקו משימוש, אבל את העול עצמו לא מחליפים, שכן כוחו יפה לשנים רבות. מתי בכל זאת מחליף האיכר

את העול? כאשר הוא פורש מעבודת השדה, מחליט לעקור מן הכפר לעיר, או לעת זקנותו, אז יסיר את העול, שכן אין לו עוד צורך בו. התורה הקדושה מבטיחה לנו, הקב"ה ישבור את המוטות עולנו, רק את המוטות אך לא את העול עצמו, שכן עדיין לא הגיעה את הגאולה, אולם אנו מבקשים ומתחננים בברכת המזון: רבונו של עולם, אנא שבור את עול עצמו, כדי שהגלות תסתיים ותעבור מן העולם.

ספר "כמוצא שלל רב, ברכת המזון"

לעולם אל יחסרנו: הרחמן

כתב רבנו בחיי: נשים רגילות להתפלל בשעת הדלקת נרות על חינוך בנים. מדוע בשעת הדלקת נרות? כי בשעה שעושים מצוה, התפילה יותר מתקבלת. זו גם הסיבה שברכת המזון מסתיימת במלים "לעולם אל יחסרנו", ומיד אחר כך מתחילים לבקש: הרחמן... הרחמן... הרחמן. כי מאחר וקיימנו זה עתה מצוה, זוהי עת רצון מן הראוי לנצלה לתפילה.

"הגדה של פסח ומתוק האור"

הרחמן הוא ישתבח לדור דורים ויתפאר בנו ולנצח נצחים

"הרחמן", הקב"ה, "הוא ישתבח לדור דורים", כי כך הוא רוצה, לשם כך הוא ברא את העולם, וכך יהיה, לא משנה מה אנחנו בני האדם נעשה. אבל הבקשה שלנו היא: "ויתפאר בנו ולנצח נצחים", שאנחנו נזכה להיות חלק מאותו מהלך של שבח להקדוש ברוך הוא, של קידוש ה' בעולם. את החלק שלנו בתוך מהלך ההסטוריה, זה כן יכולים אנו לקבוע במעשינו, אך שלא נחשוב אפילו לרגע אחד שבכוחנו לשנות את מהלך ההסטוריה, הקדוש ברוך הוא לבדו הוא זה שקובע מה יהיה!

"הגדה של פסח ומתוק האור"

"להיפטר" תחילה מימות החול

הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת

שבת קודש אמר בעל "חידושי הרי"ם", היא מעין עולם הבא (ברכות נד.), וכשם שלא יתכן להגיע לעולם הבא בלי להיפטר קודם לכן מהעולם הזה, כך אי אפשר להרגיש את קדושת השבת אלא אם כן נפטרים תחילה מימי החול.

מעין זה נהג האדמו"ר רבי דוד מלעלוב לומר: הלא ידענו שאין 'יהודי רע', וכאשר אנו רואים בכל זאת יהודי רע, הרי זה רק החלק 'הגוי' שבו, לא עצם מהותו. והנה הדין ש'נכרי ששבת חייב מיתה' (סהנדרין נח:), ואם כן אסור לאדם להיכנס לשבת עם החלק הגוי שבו, אלא חייב הוא להיפטר ממנו בטרם כניסת השבת. ואכן, נהגו קדמונים לעשות תשובה בערב שבת, כדי להיכנס לשבת כשהם יהודים שלמים.

ספר "כמוצא שלל רב, ברכת המזון"

הלכה: עניית אמן: תנאים עניית אמן

השומע אחד מישראל מברך אחת מכל הברכות (ולא רוצה לצאת ידי חובה בברכה זו), אפילו לא שמע אלא רק חתימת הברכה ולא שמע הזכרת ה', חייב לענות אמן. ואם לא שמע כלל רק יודע על איזה ברכה הוא עונה, מותר לענות. ויש אומרים דאם לא שמע הזכרת ה', אפילו שמע סיום הברכה אינו חייב. כל הברכות שנתקנה לאומרה בלא שם ומלכות, חייבים לענות אחריה אמן. אולם, ברכה שמברכים אותה בלא שם ומלכות מחמת ספק או סיבה אחרת, אין חיוב עניית אמן עליה.

פתגם: מה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה היא שיעשה ואין כל חדש תחת השמש.

קהלת

חקירה: חצי עבד חצי בן חורין

עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד (למשנה ראשונה), מעיקר הדין, או שזו תקנה מיוחדת, ומעיקר הדין אין רבו יכול להשתעבד בו כלל (שיעורי ר' שמאל ב"ב ח"א עמוד ש-ד)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: מכיר בטיב בני אדם

קודם שנתפרסם בעולם היה ה"חפץ חיים" עני מרוד שרוי בדחקות, בני העיר ביקשו לתמוך בו, אך הוא סירב לקבל כל תמיכה. מדוע אתה מסרב? שאלה אותו אמו, הלא רעבים אנו ללחם, ומדוע לא תקבל מה שבני אדם רוצים לתת? חייך ה"חפץ חיים" ואמר: מכיר אני בטיבם של בני אדם, הם רוצים לתת לי, רק משום שאיני רוצה לקבל, כיון שאהיה מוכן לקבל, שוב לא ירצו לתת.

ספר "חזק וחזק" חלק ב'

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, הדסה אסתר בת רחל בחלא קטי, אברהם בן רבקה, מאיר בן גבי זווירה, אליהו בן תמר, ראובן בן איזא, סשא בנימין בין קארין מרים, ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, שמחה ג'וזת בת אליז, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלוח, אלחנן בן חנה אנושקה, רבקה בת ליוה, רישאר שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפור, ישראל יצחק בן ציפור, יעל רייזל בת מרטין היימה שמחה. זיווג הגון: לאלודי רחל מלכה בת חשמה, ולציפורה לידיה בת רבקה, ליוסף גבריאל בן רבקה, למרים בת רבקה, הצלחה לחנה בת אסתר וליונתן מרדכי בן שמחה ברכה זרע של קיימא ללבנה מלכה בת עזיזא וליאור עמיחי מרדכי בן ג'ייזל לאוני. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, אליהו בן זהרה, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלח, יוסף בן מייכה. מורים משה בן מרי מרים. משה בן מזל פורטונה. שמחה בת קמיר. מיכאל צ'רלי בן ג'ולייט אסתר.

